Sosiaali- ja terveysvaliokunta

StV@eduskunta.fi

Hallituksen esitys laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta (HE 230/2021 vp)

Ehdotettu muutos

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi lakiin uusi, väliaikaisesti 31.12.2022 saakka voimassa oleva 48 a §. Säännöksellä suojattaisiin covid-19-taudin vakaville seuraamuksille alttiiden sosiaalihuollon asiakkaiden ja terveydenhuollon potilaiden henkeä ja terveyttä minimoimalla heidän riskiään saada covid-19-tartunta heidän kanssaan lähikontaktissa työskenteleviltä henkilöiltä.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja järjestävälle ja tuottavalle julkiselle tai yksityiselle toimijalle velvollisuus huolehtia covid-19-taudin vakaville seuraamuksille alttiiden asiakkaiden ja potilaiden suojaamisesta varmistamalla, että näiden asiakkaiden ja potilaiden kanssa työskentelevällä henkilökunnalla ja opiskelijoilla on joko covid-19-taudin sairastamisen tai covid-19-rokotusten antama suoja covid-19-tautia vastaan. Työntekijä, joka ei lääketieteellisistä syistä voi ottaa rokotetta, voisi osoittaa suojan covid-19-tautia vastaan todistuksella hänelle enintään 72 tuntia ennen työvuoroon saapumista tehdyn covid-19-testin negatiivisesta tuloksesta. Työnantaja voisi, samoin kuin voimassa olevan 48 §:n osaltakin on säädetty, erityisestä syystä työnantaja käyttää em. asiakkaiden ja potilaiden kanssa työskentelyyn henkilöä, jolla ei olisi riittävää suojaa covid-19-tautia vastaan. Ehdotettua sääntelyä sovellettaisiin myös virkamiehiin ja viranhaltioihin.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan väliaikaisesti säädettäväksi työnantajalle oikeus käsitellä työntekijöiden covid-19-rokotussuojaa tai sairastettua covid-19-tautia koskevia terveystietoja, jotta työnantajalla olisi tosiasiallisesti mahdollisuus varmistua asiakkaiden ja potilaiden terveyden turvaamisesta edellä kuvatulla tavalla.

Nykytila

Tartuntatautilain 48 §:ssä säädetään työnantajan velvollisuudesta käyttää tarpeellisen rokotussuojan omaavaa henkilöstöä tartuntatautien vakaville seuraamuksille alttiiden potilaiden ja asiakkaiden kanssa sosiaalihuollon ja terveydenhuollon toimintayksiköiden asiakas- ja potilastiloissa työskentelyssä. Työnantaja voi vain erityisestä syystä käyttää asiakas- ja potilastiloissa työskentelyyn henkilöä, jolla on puutteellinen rokotussuoja. Voimassa olevan 48 §:n mukaan työntekijällä ja työharjoitteluun osallistuvalla opiskelijalla on oltava joko rokotuksen tai sairastetun taudin antama suoja tuhkarokkoa ja vesirokkoa

vastaan. Lisäksi edellytetään rokotuksen antama suoja influenssaa vastaan ja imeväisikäisiä hoitavilla hinkuyskää vastaan. Nykyinen sääntely ei siis suoraan velvoita työnantajaa varmistamaan, että covid-19-taudin vakaville seurauksille alttiiden asiakkaiden ja potilaiden kanssa työskentelisi vain sellaista henkilökuntaa, joiden osalta riski covid-19-taudin tartuttamisesta asiakkaalle tai potilaalle olisi mahdollisimman pieni.

Julkisessa keskustelussa on tuotu esille näkemyksiä, joiden tartuntatautilain 48 §:n 1 momenttia olisi ns. yleissäännös, jonka perusteella työnantajan tulisi edellyttää henkilöstöltä covid-19-rokotussuojaa. Toisaalta julkisuudessa käydyssä keskustelussa on esitetty myös vastakkaisia oikeudellisia näkemyksiä kyseisestä asiasta.

Asiaa arvioitiin esityksen valmistelussa laajasti, mutta arvioinnissa päädyttiin hallituksen esityksessä tarkemmin kuvatuin perustein siihen, että 48 §:n 1 momentti on osin tulkinnanvarainen ja sitä olisi mahdollista tulkita myös toisin. Arvioinnissa tehdyn selvityksen perusteella tultiin siihen johtopäätökseen, ettei 48 §:n 1 momenttia olisi alun perin tartuntatautilain kokonaisuudistuksen yhteydessä tarkoitettu sovellettavaksi itsenäisesti, vaan riittävä rokotteella tai sairastetun taudin avulla saatu suoja määrittyisi säännöksen 2 momentissa. Joka tapauksessa asian tulkinnanvaraisuuden vuoksi ja oikeustilan selkeyttämiseksi pidettiin välttämättömänä, että asiasta säädettäisiin täsmällisesti ja tarkkarajaisesti suoraan laissa.

Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on suojata erityisesti covid-19-taudin vakaville seurauksille alttiiden sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja käyttävien asiakkaiden ja potilaiden henkeä ja terveyttä. Toisaalta tavoitteena on myös varmistaa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tarjoavan työnantajan mahdollisuus saada tieto henkilöstönsä rokotussuojasta tai sairastetusta covid-19-taudista.

Ehdotetun sääntelyn pääasiallisten tavoitteiden lisäksi sääntelyllä olisi mahdollista turvata myös sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön terveyttä ja työturvallisuutta sekä osaltaan turvata myös riittävien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuutta.

Esitys velvoittaisi sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja vakavan covid-19-taudin riskissä oleville henkilöille tuottavien työnantajien toteuttamaan tartuntatautilain mukaista velvoitettaan torjua hoitoon ja hoivaan liittyviä infektioita. Toisaalta laajemmin nähtynä esitys mahdollistaisi sen, että palvelujen tuottaja pystyisi parhaalla mahdollisella tavalla toteuttamaan laissa säädetyn velvollisuutensa asiakas- ja potilasturvallisuuden varmistamiseen, kun sääntelyllä velvoitettaisiin suojaamaan asiakkaita ja potilaita myös riskiltä altistua covid-19-taudille heille välttämättömissä palveluissa.

Ehdotetun sääntelyn perusteella työnantajan tulisi edellä mainituissa tehtävissä lähtökohtaisesti käyttää vain sellaista henkilökuntaa, jolla on sairastetun covid-19-taudin tai covid-19-rokotuksen antama suoja. Tai varmistamaan säännöllisesti otettujen negatiivisten covid-19-testituloksin sellaisen henkilön terveysturvallisuus, joka ei lääketieteellisestä syystä voisi covid-19-rokotusta ottaa.

Esityksen vaikutukset sosiaali- ja terveydenhuoltoon

Esitys lisäisi asiakas- ja potilasturvallisuutta vähentämällä covid-19-taudin leviämisen riskiä vakavalle taudille alttiisiin potilaisiin ja asiakkaisiin. Esitys lisäisi myös terveydenhuollon potilaiden ja sosiaalihuollon asiakkaiden luottamusta siihen, että heidän saamansa hoito ja hoiva on turvallista.

Myös eduskunnan oikeusasiamies on todennut ratkaisussaan, ettei kenenkään korkeimpiin riskiryhmiin kuuluvan tulisi joutua tilanteeseen, jossa hän olisi pakotettu hyväksymään sen, että häntä avustavalla henkilöllä ei mahdollisesti ole parasta tarjolla olevaa suojaa hengenvaarallista tautia vastaan. Julkisen vallan velvollisuus suojella jokaisen henkeä ja terveyttä edellyttää siitä huolehtimista, että välttämättömät palvelut voidaan järjestää vaarantamatta niistä riippuvaisen henkilön terveyttä tai henkeä.

Ehdotus voisi edelleen lisätä henkilökunnan rokotuskattavuutta ja hakeutumista rokotukseen, vaikka covid-19-rokotteen ottaminen olisi edelleen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa työskenteleville vapaaehtoista. Rokotteen ottaminen vähentäisi myös henkilökunnalle itselleen aiheutuvaa covid-19-tartunnan saamisen riskiä sekä riskiä tartuttaa muita työntekijöitä. Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilökunnan oman tartunnanriskin väheneminen osaltaan voisi turvata myös henkilökunnan riittävyyttä vähentämällä henkilökunnan covid-19-tautiin sairastumisesta tai karanteenista johtuvia poissaoloja.